

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

القواعد من النساء

(ترجمه)

پرسش

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته!

شیخ بزرگوارما، الله به شما برکت را نصیب نموده، علمتان را بیفزاید و عافیت بدنی را برایتان عطا فرماید! دوست دارم راجع به تفسیر سوره نور که الله متعال فرموده است: **أَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ:**

﴿وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيْسَ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ غَيْرَ مُتَبَرِّجَاتٍ بِزِينَةٍ﴾

ترجمه: و (پیر) زنان (یائسه) از کار افتاده‌ای که امید ازدواج ندارند، بر آن‌ها گناهی نیست که لباس‌های (رویین) خود را بگذارند، در صورتی که زینت (وزیبایی خود) را آشکار نکنند و اگر خوداری کنند (و خود را بیوشانند) برای آن‌ها بهتر است، و الله شنوای داناست.

این چنین زن‌ها کی‌ها اند؟ احکام ویژه آن‌ها کدام است؟ پس اگر مراد از "لا یرجون نکاحا" گذشت عمر باشد، مقیاس عمری آنان چه است؟ و اگر ارتباط به تغییر بیولوژیکی بدنی که برای زن پیش می‌آید، شامل آیه گردد، پس این حالت یأس بوده و مخصوص به سن مشخصی نمی‌گردد. الله به شما پاداش نیکو عطا فرموده، نصرت را به شما نصیب نماید!

پاسخ

وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته!

در مورد سوال تان از آیت کریمه ﴿وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ﴾ به نکات ذیل اشاره می‌شود:

1- طوری که می‌دانید طریقه تفسیر این است که اول استناد به حقیقت شرعی که در نص وارد شده می‌شویم، اگر یافتیم آن را می‌گیریم و اگر نیافتیم به لغت عربی استناد می‌نماییم؛ به خاطر آنکه قرآن به زبان عربی نازل شده؛ چنان که الله متعال می‌فرماید:

﴿وَإِنَّهُ لَنَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ * نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ * عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ * بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ﴾ [شعراء: 92-95]

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾ [یوسف: 2]

قسمی که می‌دانیم در مورد تفسیر کدام نص شرعی نیامده است؛ پس در تفسیر "قواعد" استناد به لغت می‌نماییم. حسب لغت قواعد به زنان استعمال می‌شود و مفرد آن قاعد است؛ مثلاً می‌گوییم امرأة قاعد (زن باز نشسته) نساء قواعد (زنان باز نشسته) و معنای آن باز نشستن به سبب گذشت سن و سال است و اگر امرأة جالسة مقصد مان باشد، به جای "قاعد" قاعده ذکر می‌گردد؛ پس معنای "القواعد من النساء" به زنانی گفته می‌شود که در اثر گذشت عمر از ازدواج باز مانده اند. یا به عبارت دیگر قواعد زنان ناتوان وضعیف اند که از حیض، تولد و ازدواج باز مانده اند که نه کسی به آن‌ها علاقه نشان می‌دهد و نه آن‌ها به کسی علاقه مند اند. ایشان جوان نیستند که ازدواج نمایند. هدف از قواعد تنها زنان "یأسن" ناامید از حیض و ولد نیست؛ چنان که می‌گویند؛ سن یأس و ناامیدی بعد از چهل ساله‌گی و پنجاه ساله‌گی شروع می‌شود؛ اما آن‌ها درین سن و سال علاقه به شوهر دارند و شوهران به

آن‌ها نیز علاقه دارند. معنای قواعد در آیت کریمه ﴿وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ﴾ زنان پیری است که از حیض و تولد باز نشسته اند که شوق و اشتیاق به از دواج نیز ندارند و دیگران نیز به آن‌ها علاقه نداشته باشد و به ایشان قواعد گفته می‌شوند. توضیح معنای القواعد در لغت و در تفسیر:

اول: "قواعد" در زبان وقتی در خصوص زنان استعمال گردد.

در لسان العرب آمده است:

«وَقَعَدَتِ الْمَرْأَةُ عَنِ الْحَيْضِ وَالْوَالِدِ تَقَعُدُ فُجُوداً، وَهِيَ قَاعِدٌ: انْقَطَعَ عَنْهَا، وَالْجَمْعُ قَوَاعِدُ» زن از دیدن حیض و فرزند آوردن بازماند و این کلمه بدان معنی همیشه "قاعد" می‌آید. جمع آن قواعد است. چنان که در قرآن کریم آمده است: ﴿وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ﴾ زجاج در تفسیر آیت فوق گفته است: آن‌ها از از شوهران باز نشسته اند. ابن سکیت گفته: زن که از حیض قعود نموده است. ابوهیثم گفته است: قواعد از صفات اناث می‌باشد، گفته نمی‌توانیم رجال قواعد، مردان باز نشسته. قواعد جمع قاعد بوده زنان را گویند که به از کبر سن بازنشسته اند. در زبان عربی هرگاه حالت فاعل بودن یعنی حالتی زن بخواهد بنشیند را به عربی ذکر کنیم صیغه قَاعِدَةٌ استعمال می‌گردد و جمع آن نیز قواعد است.»

در تاج العروس صفحه 49/9 آمده است:

«از نظر مجاز: القاعد من النساء زنی که از اولاد، از حیض واز شوهر ناامید شده باشند، جمع آن قواعد است. ابن اثیر فرموده است: قواعد جمع قاعد است که زن کلان سال را می‌گویند و قاعد بدون "ها" تانیث، زنان بازنشسته را گویند و اما قَاعِدَةٌ حالت فاعلی آن است که عرب‌ها گویند: قَدْ قَعَدَتِ فُجُوداً و جمع حالت فاعلی هم قواعد می‌آید.»

دوم: معنای قواعد در تفاسیر:

در تفسیر قرطبی آمده است: (سوره نور آیت 60)

قول الله تعالی: ﴿وَالْقَوَاعِدُ مِنَ النِّسَاءِ﴾ الْقَوَاعِدُ وَمُفْرَدُهَا قَاعِدٌ است، بدون ها که حذف آن دلالت به سن بالا می‌نماید، آن به زن ناتوان گفته می‌شود که ناامید از تولد و حیض شده باشد. نظر اکثر علماء چنین است.

در تفسیر نسفی وارد شده است:

«قواعد جمع قاعد و آن عبارت از صفات مخصوص زنان است؛ مانند: طالق و حائض که از حیض و تولد از جهت سن بالا باز مانده باشند و حالت آن‌ها مطابق به آیت این است که علاقه‌ای به ازدواج نداشته باشند.»

سوم: خلاصه این که قواعد به زنان پیری گفته می‌شود که از خاطر کلان سالی از حیض و تولد بازمانده باشند و حامله نمی‌شود و امیدوار ازدواج نباشند؛ نه آن‌ها اشتیاق شوهر را داشته باشند و نه بسوی آن‌ها کسی اشتیاق داشته باشد؛ یعنی از تمام کارها بازمانده باشند. آرزو دارم که موضوع واضح شده باشد.

برادر تان عطاء بن خلیل ابوالرشته

5 ربیع اول 1438 هـ.ق

2016-12-04 م

مترجم: بدرالدین "حسینی"